

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiativă Sociale
"Viitorul"

BULETIN DE POLITICĂ EXTERNĂ AL MOLDOVEI

Numărul 35, SEPTEMBRIE 2011

ION TĂBÎRȚĂ

COMUNITATEA DEMOCRAȚIILOR – GEOPOLITICA INSTITUȚIONALIZĂRII DEMOCRAȚIEI

TEMA
URMĂTOAREI EDIȚII:

**Influența minorităților
etnice asupra politicii
externe a statului**

La 1 iulie 2011, la Conferința Ministerială a Comunității Democrațiilor, care au avut loc la Vilnius, Republica Moldova și Tunisia au constituit elementul central al reuniunii. Cele două țări au fost menționate în discursurile tuturor participanților, fiind selectate pentru a beneficia de noua inițiativă americano-poloneză – Parteneriatul Democrațiilor. Această nouă inițiativă se dorește a fi un mecanism de susținere a proceselor democratice și un transfer instituțional al democrației în societățile aflate în perioada de tranziție și consolidare democratică.

Comunitatea Democrațiilor – inițiativă

Comunitatea Democrațiilor reprezintă o inițiativă lansată în anul 2000 de către fostul Ministru al Afacerilor Externe al Poloniei, Bronislaw Geremek, și fostul Secretar de Stat al SUA, Madeleine Albright. Comunitatea Democrațiilor este o coaliție interguvernamentală a țărilor democratice, care cuprinde peste 100 de țări și care se dorește a fi în viitor o mini-organizație a Națiunilor Unite de esență democrată. Formal, Comunitatea reprezintă un for al statelor democratice care conlucrează pentru promovarea și consolidarea instituțiilor și guvernării democratice în întreaga lume.

Prin noua inițiativă, SUA a schimbat tactica aplicată în relațiile internaționale în primul deceniu post-„războiul rece”, Washington-ul punând accentul pe respectarea drepturilor omului, valorile morale și, chiar, cele religioase. În iunie 2000, la Varșovia, în timpul unei conferințe internaționale numită *Către o Comunitate a Democrațiilor (Warsaw Declaration)*, grupul de inițiativă, care includea Chile, Republica Cehă, Coreea de Sud, India, Mali, Mexic, Polonia, Portugalia, Republica Sud Africană și Statele Unite ale Americii, invita într-o declarație finală, semnată de peste o 100 de state, pentru a crea o *Comunitate a Democrațiilor*.

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

Noua structură avea drept scop transpunerea în practică a valorilor și instituțiilor democratice la nivel național și internațional. Generalizat, textul *Declarației de la Varșovia* este o „împropătare” a legislației de bază privind valorile democratice, el reamintindu-ne despre importanța *Cartei ONU* și a *Declarației Universale a Drepturilor Omului* pentru promovarea democrației în lume. Este interesant faptul că Franța a fost singura țară care a refuzat să semneze *Declarația de la Varșovia*, considerând-o drept o încercare de reformare a ONU în termeni percepuți de „Casa Albă”.

Comunitatea Democrațiilor – instituționalizare

Președintele american de factură republicană, George W. Bush, după 11 septembrie 2001, în relațiile internaționale a promovat politica „misionarismului democratic”. Bush a prezentat democratizarea așa-numitului „marele Orient Mijlociu” drept prioritatea agendei sale internaționale în cel de-al doilea mandat. „Marele Orient Mijlociu” se dorea de a fi „un arc ce merge din Maroc până în Iordania și Bahrein”. În condițiile politicii de răspândire „misionară” a democrației în lume promovată de SUA, Comunitatea Democrațiilor, deși lent, s-a dezvoltat instituțional. În anul 2010, la Cracovia, a fost adoptat *Planul de Acțiuni pentru consolidarea democrației la nivel global*. Un rol deosebit pentru implementarea acestui plan trebuie să revină societății civile.

Deși SUA, după venirea democratului Barack Obama la „Casa Albă”, a renunțat la politica „misionarismului democratic” al republicanilor, aspectul instituțional al promovării democrației în lume a rămas unul prioritar pe agenda administrației de la Washington. Secretarul de Stat al SUA, Hillary Clinton, a revenit la inițiativa instituțională de promovare a democrației în lume, inițiată de o altă femeie democrată de la „Casa Albă” – Madeleine Albright.

Începând cu anul 2010, la zece ani de la fondare, Comunitatea Democrațiilor a manifestat mai multe inițiative, care sunt rezultatul unor evoluții de natură instituțională în cadrul Comunității. Prima dintre ele este crearea *Forului Parlamentar al Comunității Democrațiilor*, care este o structură informală și care reunește deputați din statele membre ale acestei structuri. Creat la 12 martie 2010, la Vilnius, Forul Parlamentar al Comunității Democrațiilor își propune să devină un instrument eficient de promovare a instituțiilor democrației în lumea întreagă.

Potrivit angajamentelor asumate de către statele membre ale Forului Parlamentar, sunt organizate diverse activități de consolidare a democrației, inclusiv organizarea discuțiilor sub formă de mese rotunde, conferințe tematice, dezbateri în diferite țări cu reprezentanți ai partidelor democratice, tineretului și în general ai societății civile. Membrii Forului Parlamentar al Comunității Democrațiilor cooperează în cadrul Parlamentului European pentru coordonarea acțiunilor, imprimându-le consistență și coerență. Forul Parlamentar se întrunește cel puțin de două ori pe an, aprobă planuri de activitate și elaborează strategii pentru viitor, în vederea dezvoltării democrației în lume.

În cadrul celei de-a șasea întruniri ministeriale a Comunității Democrațiilor de la Vilnius, organizația a lansat o nouă inițiativă – *Provocarea Parteneriatului în Democrație (Democracy Partnership Challenge)* – cu scopul de a încuraja reformele în țările care au înregistrat progrese democratice recente. Provocarea Parteneriatului urmărește constituirea democrației la nivel mondial, sau, cu alte cuvinte „cursa de top” a statelor ce doresc să edifice democrația și au nevoie de sprijin extern pentru a-și consolida instituțiile democratice. Țările care sunt selectate în acest mecanism de promovare a democrației de către Comunitatea Democrațiilor vor primi o asistență în câteva domenii, pe care aceste state le consideră importante. Prioritățile sunt stabilite de către guvernele naționale și sunt prezentate Comunității, iar secretariatul aflat la Varșovia adoptă decizia de susținere a priorităților pe care aceste țări le prezintă.

Comunitatea Democrațiilor – politică, geopolitică și democrație

Primele câștigătoare ale *Provocării Parteneriatului în Democrație* sunt Republica Moldova și Tunis. Selectarea acestor două țări nu este întâmplătoare. Atât Republica Moldova, cât și Tunis fac parte din două proiecte instituționale ale Uniunii Europene referitoare la hotarele ei – *Parteneriatul Estic* și *Uniunea pentru Mediterană*. Scopul proiectelor constă în securizarea frontierelor de est și de sud ale UE. Inițiatorii *Parteneriatului Estic* și a *Uniunii pentru Mediterană* sunt două state-lider în zonă lor – Polonia, în estul Europei, și Franța, principala responsabilă de politica Uniunii Europene la frontiera sudică. În același timp, cele două state se numără printre cele mai active susținătoare ale politicii SUA în relațiile internaționale, fiind promotore ale transatlantismului.

Statutul de primi-câștigători ai *Parteneriatului pentru Democrație* nu este un avans special pentru Chișinău și Tunis. Republica Moldova, în mod simbolic practic, poate să devină o țară de succes în partea europeană a spațiului CSI. Dintre cele șase state implicate de Bruxelles în Parteneriatul Estic, Republica Moldova are cele mai mari performanțe la capitolul democrație în ultimul an. *Freedom House*, una dintre instituțiile principale de evaluare anuală a democrației în lume, plasează Republica Moldova pe locul șase (notele se pun de la 1 la 7, 1 fiind nota superioară, iar 7 – inferioară), după statele baltice, Ucraina și Georgia, la nivelul democratizare în spațiul post-sovietic. În special

devine pregnant progresul democratic al Moldovei pe fundalul reculului democratic al Ucrainei, după venirea lui Victor Ianukovici la putere, și stagnarea Georgiei în ultimii cinci ani.

Tabelul 1. Spațiul post-sovietic / *Nations in Transit 2011* // www.freedomhouse.org

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Estonia	2.00	2.00	1.92	1.96	1.96	1.96	1.93	1.93	1.96	1.93
Letonia	2.25	2.25	2.17	2.14	2.07	2.07	2.07	2.18	2.18	2.14
Lituania	2.21	2.13	2.13	2.21	2.21	2.29	2.25	2.29	2.25	2.25
Ucraina	4.92	4.71	4.88	4.50	4.21	4.25	4.25	4.39	4.39	4.61
Georgia	4.58	4.83	4.83	4.96	4.86	4.68	4.79	4.93	4.93	4.86
Moldova	4.50	4.71	4.88	5.07	4.96	4.96	5.00	5.07	5.14	4.96
Armenia	4.83	4.92	5.00	5.18	5.14	5.21	5.21	5.39	5.39	5.43
Kîrgîzstan	5.46	5.67	5.67	5.64	5.68	5.68	5.93	6.04	6.21	6.11
Tadjikistan	5.63	5.63	5.71	5.79	5.93	5.96	6.07	6.14	6.14	6.14
Rusia	5.00	4.96	5.25	5.61	5.75	5.86	5.96	6.11	6.14	6.18
Kazakhstan	5.96	6.17	6.25	6.29	6.39	6.39	6.39	6.32	6.43	6.43
Azerbaidjan	5.54	5.46	5.63	5.86	5.93	6.00	6.00	6.25	6.39	6.46
Belarus	6.38	6.46	6.54	6.64	6.71	6.68	6.71	6.57	6.50	6.57
Uzbekistan	6.46	6.46	6.46	6.43	6.82	6.82	6.86	6.89	6.93	6.93
Turkmenistan	6.83	6.83	6.88	6.93	6.96	6.96	6.93	6.93	6.93	6.93

Referitor la Republica Moldova, raportul anual al *Freedom House*, „*Națiuni în tranziție*”, spune că este un exemplu al schimbărilor pozitive, țara noastră înregistrând cea mai semnificativă creștere democratică. Republica Moldova și-a mărit scorul democratic la toți indicatorii – procese electorale, societatea civilă, mass-media independentă, guvernare democratică, justiție independentă, cu excepția corupției. Datorită progresului înregistrat, Moldova s-a transformat dintr-un regim semi-autoritar într-un regim hibrid, aflat în tranziție spre democrație^[1].

Tabelul 2. Evaluarea democratică a Republicii Moldova în zece ani / *Nations in Transit 2011* // www.freedomhouse.org

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Procese electorale	3.50	3.75	4.00	4.00	3.75	3.75	3.75	4.00	4.25	4.00
Societatea civilă	4.00	3.75	4.00	4.00	4.00	3.75	3.75	3.75	3.50	3.25
Mass-media independentă	4.50	4.75	5.00	5.00	5.00	5.25	5.50	5.75	5.75	5.50
Guvernare democratică	4.75	5.25	5.50	5.75	5.75	5.75	5.75	5.75	6.00	5.75
Justiție independentă	4.00	4.50	4.50	4.75	4.50	4.50	4.50	4.50	4.75	4.50
Corupția	6.25	6.25	6.25	6.25	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00	6.00
Scorul democratic	4.50	4.71	4.88	5.07	4.96	4.96	5.00	5.07	5.14	4.96

¹ *Nations in Transit 2011. The Authoritarian Dead End in the Former Soviet Union. Annual Analysis of Democratic*, p.6. // www.freedomhouse.org

La rândul ei, Tunisia este un stat model pentru spațiul lumii arabe. Evenimentele din 2011 petrecute în lumea arabă au readus în prim-planul politicii mondiale problemele democratizării. A devenit evident că tactica statelor flancului sudic al Uniunii Europene (Franța, Italia și Spania), dar și a SUA, de a miza pe liderii autoritari din Magreb și Orient pentru a menține stabilitatea în această regiune a dat greș. În situația creată, o modalitate de securizare a lumii arabe și o perspectivă de dezvoltare a ei este instituționalizarea democrației în societățile din Africa de Nord și din Orientul Mijlociu.

În teoria politică s-au început discuțiile despre un al patrulea „val al democratizării” în termenii elaborați la începutul anilor '90 ai secolului trecut de celebrul politolog american Samuel Huntington^[2]. Esența teoriei lui Huntington constă în răspândirea structurală, pe zone geografice, a democrației în lume. Prima zonă geografică „democratică” a fost America de Nord și Europa de Vest. A doua – Europa de Sud, America Latină și o parte din continentul asiatic. A treia este Europa Centrală și de Sud-Est. Următoarea zonă geografică „democratică” (care este vizată acum) trebuie să fie „noua” Europă de Est (statele europene post-sovietice), Africa de Nord și Orientul Mijlociu. Reieșind din esența sa, teoria huntingtoniană „valorile democratizării” poate fi abordată ca o geopolitică a democrației.

Concluzii

Comunitatea Democrațiilor se dorește a fi o organizație sau o comunitate plasată în sprijinul țărilor aflate la o răscruce a dezvoltării societale. În condițiile când un nou val de democratizare emerge în întreaga lume, Comunitatea Democrațiilor își propune să activeze în sprijinul tranziției de succes a țărilor care se îndreaptă spre democrație, încercând de a da propuneri instituționale la dificultățile de democratizare a societății. Polonia și SUA (alături de alte state europene) sunt țări care țin să se angajeze în acest dialog structural cu Tunisia și Republica Moldova.

Comunitatea Democrațiilor reprezintă tentativa instituționalizării valorilor democratice la nivel global. SUA, ca mobilizator al acestei comunități, dar și o parte dintre partenerii ei europeni, au declarat susținerea câtorva inițiative extrem de importante pentru realizarea acestui scop major. Una dintre ele este *Provocările Parteneriatului pentru Democrație*, iar primele regiuni vizate de această inițiativă sunt statele din „noua” Europă de Est și lumea arabă. Renunțând la politica „misionarismului democratic de tip cruciat”, Washingtonul încearcă să dezvolte infrastructura democrației.

Republica Moldova și Tunisia reprezintă un test pentru regiunile din care fac parte. Moldova și Tunisia au fost puse în același pachet pentru că felul în care au evoluat lucrurile în dezvoltarea instituțiilor democratice în interiorul lor inspiră încredere în succes. Cele două state servesc drept puncte de reper și pot fi considerate pentru acest moment modele de succes pentru regiunile lor.

2 Huntington S. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. – Norman and London, 1991, 366p.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.